HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א] [א]המפלת אור לשמונים ואחד בית שמאי פוטרין מקרבן ובית הלל מחייבים אמרו [ב](להן) בית הלל לבית שמאי מאי שנא אור שמנים ואחד מיום שמנים ואחד אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן מדקאמר ב"ה לב"ש מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים ואחד שמע מינה אור אורתא הוא שמע מינה מיתיבי [ג]יכול יהא נאכל אור לשלישי ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום ת"ל [1]ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום [ב]בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי יכול ישרף מיד ודין הוא זבחים נאכלין ליום ולילה אחד ושלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד מה להלן תיכף לאכילה שריפה אף כאן תיכף לאכילה שריפה תלמוד לומר [2]והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף [ג]ביום אתה [ד](שורף) ואי אתה שורפו בלילה מדקאמר יהא נאכל אור לשלישי אלמא אור אורתא הוא שמע מינה תא שמע [ה][ד]אור של יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית מתפלל שבע ומתודה במוסף מתפלל שבע ומתודה במנחה מתפלל שבע ומתודה [ו]בערבית מתפלל מעין שמונה עשר ר' חנינא בן גמליאל אומר משום אבותיו [ה]מתפלל שמונה עשר שלימות מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת אלמא אור אורתא הוא שמע מינה תא שמע [ז]דתני דבי שמואל לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר אלמא אור אורתא הוא אלא בין רב הונא ובין רב יהודה דכולי עלמא אור אורתא הוא ולא פליגי [ח]מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרב הונא קרו [ט]נגהי ובאתריה דרב יהודה קרו לילי ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי [י]לישנא מעליא הוא דנקט וכדר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו [ו]שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו שנאמר [3]מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה רב פפא אמר תשע שנאמר [4]כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה רבינא אמר עשר וי"ו דטהור רב אחא בר יעקב אמר שש עשרה שנאמר [5]כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור תניא דבי רבי ישמעאל לעולם יספר אדם בלשון נקיה שהרי בזב קראו מרכב ובאשה קראו מושב ואומר [6]ותבחר לשון ערומים ואומר [7]ודעת שפתי ברור מללו מאי ואומר וכי תימא הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא תא שמע ואומר ותבחר לשון ערומים וכי תימא הני מילי בדרבנן אבל במילי דעלמא לא [כ]ואומר ודעת שפתי ברור מללו ובאשה לא כתיב בה מרכב והכתיב [8]ותקם רבקה ונערותיה ותרכבנה על הגמלים התם משום ביעתותא דגמלים אורחא היא והכתיב [9]ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור התם משום

המפלת אור לשמונים ואחד. בכריתות בפרק קמא. דקיימא לן [ל] זאת תורת היולדת [מ] מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה יכול שתביא על הלידה שלפני מלאות ועל הלידה שלאחר מלאות קרבן אחד ולא יותר תלמוד לומר זאת שאם ילדה לאחר מלאות כגון שטבלה לסוף שבועיים של נקבה ונתעברה והפילה אם תוך מלאות הפילה נפטרת בקרבן אחד ואם לאחר מלאות הפילה כבר נתחייבה בקרבן הראשון קודם לידה שניה ולבסוף מלאות של לידה שניה תביא שתי קרבנות. ואם הפילה ליל של כניסת שמונים ואחד שכבר עברה מלאות שלה אבל עדיין אינה ראויה להבאת קרבן שאין קרבן נשחט בלילה: **בית הלל מחייבי.** שתי קרבנות דלאחר מלאות קרינא ביה ובית שמאי פוטרין אותה בקרבן אחד כדמפרש טעמייהו: **מאי שנא אור שמונים ואחד מיום שמונים וא'.** הלא אתם מודים לנו שאם לא הפילה הלילה והפילה למחר שחייבת אף כשהפילה אור לשמונים ואחד תתחייב שהרי לכל דבר זמן היום והלילה שוים: **אם שיוה לו לטומאה לא ישוה לו לקרבן.** בתמיה. ועוד ראיה אחרת דהואיל ושוה לו לטומאה שעד שקיעת החמה של שמונים דמיה טהורים ואם תראה לאחר שקיעת החמה דמיה טמאין כאילו היא רואה למחר ולמה לא ישוה לו אף לקרבן שכשם שאם תפיל למחר תתחייב כך תתחייב על הוולד של לילו. ותשובת בית שמאי במסכת כריתות [ז:] היא שנויה לא אם אמרתם ביום שמונים ואחד שכן יצתה לשעה הראויה להביא בה קרבן לפיכך נתחייבה בקרבן הראשון ושוב אין לידה השניה נפטרת בו תאמרו במפלת אור לשמונים ואחד שלא יצתה מידי וולד הראשון לשעה הראויה לקרבן והדמים שאתם אומרים אינן מוכיחים שהרי הפילה תוך מלאות דמיה של לידה טמאין ופטורה מן הקרבן: **אור לשלישי.** לאור כניסתו של שלישי. ה"ג גרסינן אור לשלישי ואשלמים קאי דכתיב בהו ביום זבחכם יאכל וממחרת ולוה לשורפו לבוקרו של שלישי יכול יהא נאכל ליל שלפניו: **זבחים נאכלים ליום אחד.** תודה דכתיב ביום קרבנו יאכל[נ] ושלמים נאכלים לשני ימים מה להלן לילה אחר היום דכתיב בגופיה דקרא לא יניח ממנו עד בוקר הא כל הלילה אוכל וכן פסח לא תותירו ממנו עד בוקר [שמות יב] אף כאן לילה אחר הימים הכתובים בה: **ת"ל וממחרת והנותר עד יום בעוד.** שהוא יום ממחרת אכול ולא משתחשך: **מה להלן תיכף לאכילה שריפה.** כשכלה זמן אכילתו מתחיל זמן שריפתו כדכתיב [שם] והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו: **אף כאן.** זמן אכילתו כלה ערבית כדאמר וישרף בלילה: **תלמוד לומר.** צו את אהרן ביום השלישי באש ישרף. כאן לא נאמר עד יום אלא ביום משום דהאי קרא לא איירי בזמן אכילה אלא בשריפה להורות שביום הוא נשרף ולא בלילה וקרא דלעיל בקדושים תהיו: **באתריה דרב הונא קרו.** לאורתא נגהי: **מאי טעמא לא תני לילי.** כדתנא דבי שמואל. ומשני אלישנא מעליא קא מיהדר שמאוה ודרך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה: **דבר מגונה.** לאו משום דלילי דבר מגונה הוא והא דר' יהושע בן לוי בעלמא איתמר ומיהו שמעינן מינה לשון חכמים לחזור אחר לשון לא ונקי: **אשר איננה טהורה.** ולא כתיב הבהמה הטמאה כי אורחיה הרי שמונה אותיות עקם הטמאה חמש אותיות הן אשר איננה טהורה שלש עשרה אותיות. ואע"ג דבאורייתא כתיב טמא שני אורחיה בחד דוכתא ללמדך לחזור על לשון נקיה: **אשר לא יהיה טהור.** הוה ליה למיכתב איש טמא וכי נמי משוית לטהור חסר ו' איכא עיקום תשע שהרי שתים עשרה יש וטמא אינו אלא שלש: **ו' דטהור.** דהא לא חסר הוא: **כי אמר מקרה.** טמא הוא לכתוב ולשתוק ויש כאן עיקום י"ו אותיות: **בזב.** כתיב (ויקרא טו) וכל המרכב אשר ירכב ובאשה כתיב (שם) או על הכלי אשר היא יושבת לפי שאין הגון להזכיר רכיבה ופיסוק רגלים באשה ואע"פ שהמרכב והמושב שוין בשניהם: **ותבחר לשון ערומים.** מלוה עליך כך: **ברור מללו.** ל' נקי ומבורר: **מאי ואומר.** למה לו ואומר הא נפקא ליה מקמא: ה"ק **וכי תימא ה"מ בדאורייתא.** תורה הקפידה בלשונה שילאתה מפי הגבורה אבל חכמים במשנה ובריית' אין להקפיד על לשונם: **ת"ש ותבחר לשון ערומים.** שמענו שהערומים בוחרי לשון הס: **משום ביעתותא דגמלים.** שהוא גבוה ומתיירא שלא תפול אורחה דאשה לרכוב כדי שתהא מחזקת בו בידים ורגלים: משום

אם שיוה לו לטומאה. חזרו ב"ה מזה הטעם מתשובתם של ב"ש וטעמייהו כדתניא פ"ק דכריתות (דף ח.) או לבת לרבות אור לשמונים ואחד: **תלמוד** לומר ביום. תימה אמאי איצטריך עד יום תיפוק ליה דאינו נאכל אור לשלישי מדאיצטריך ביום[א] דאי ס"ד דנאכל פשיטא דאינה נשרפת באותו לילה דתיכף לאכילה שריפה[ב] ויש לומר דאי לאו עד יום ה"א נאכל[ג] ואיצטריך ביום למעוטי שלא ישרף בלילה של אחרי כן[ד]: **שהרי בזב** קראו מרכב וכו'. מרכב ומושב אין דינו שוה דנוגע במרכב אין טעון כבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים ובריש מסכת כלים[ה] והשתא קשה לר"י היכי קאמר דבאשה קרוי מושב אם ר"ל אפי' אוכף שיש לו דין מרכב אף באשה שינה הכתוב לקרותו מושב לדבר דרך כבוד דהא לקמן משני משום ביעתותא דגמלא אורחא הוא אלמא לשנות הדבר ממה שהוא אין לכתוב דרך כבוד[ו] ונראה לר"י דה"פ[ז] ובאשה קראו מושב מרבויא דקרא דמושב דהכי איתא בתורת כהנים אשר היא יושבת עליו זה מושב כלי זה מרכב לימדנו הכתוב לספר בלשון נקיה שלא כתבו בהדיא כמו בזב: כל

מסורת הש"ס

א) כריתות ז: עדיו' פ"ד מ"י, ב) [להם], ג) זבחים נו: [ע"ש כמה שינויים], ד) [שורפו], ה) יומא פז: נדה ח:, ו) ביומא ובנדה הגי' בנעילה מתפלל שבע ומתודה, ז) [לקמן ז: ע"ש], ח) [שבת קנג. בילה טו. יומא נה. נדרים מט. נג: ב"מ מ. קיז. ב"ב יב. מנחות קז: בכורות לג. חולין סו.], ט) [פי' כנוי הוא כמו שקורין לסומא סגי נהור והעיקר בה מן ולא יגה שביב אשו (איוב יח) ערוך], י) [ברכות יא: יומא עה. יבמות יא: קג. כתובות יג. סה: גיטין עו: פ: ב"מ לא. סנהד' נד. תמורה ל.], כ) [נ"ל ת"ש ואומר], ל) [כריתות ט:], מ) [ויקרא יב], נ) [ויקרא ז], ס) [משנה ג],

תורה אור השלם

1. בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ויקרא יט ו
2. וְהַנּוֹתָר מִבְּשַׂר הַזָּבַח בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ויקרא ז יז
3. מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה וּמִן הָעוֹף וְכֹל אֲשֶׁר רֹמֵשׂ עַל הָאֲדָמָה: בראשית ז ח
4. כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְּרֵה לָיְלָה וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה: דברים כג יא
5. וְלֹא דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהוֹר הוּא כִּי לֹא טָהוֹר: שמואל א כ כו
6. כִּי יְאַלֵּף עֲוֺנְךָ פִיךָ וְתִבְחַר לְשׁוֹן עֲרוּמִים: איוב טו ה
7. יֹשֶׁר לִבִּי אֲמָרָי וְדַעַת שְׂפָתַי בָּרוּר מִלֵּלוּ: איוב לג ג
8. וַתָּקָם רִבְקָה וְנַעֲרֹתֶיהָ וַתִּרְכַּבְנָה עַל הַגְּמַלִּים וַתֵּלַכְנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת רִבְקָה וַיֵּלַךְ: בראשית כד סא
9. וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו וַיַּרְכִּבֵם עַל הַחֲמֹר וַיָּשָׁב אַרְצָה מִצְרָיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ: שמות ד כ

גליון הש"ס

גמ' שהרי עקם הכתוב. עי' מדרש רבה ריש פ' אמור:

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ח סמ"ג עשין רי"ח:
ו ב מיי' פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הל' ו:
ז ג מיי' פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ז:
ח ד מיי' פ"ב מהלכות תפלה הלכה ז [ופ"ב מהל' תשובה ה"ז טור או"ח סי' תרי"ט]:
ט ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע א"ח סי' תרכד סעיף א:

מוסף רש"י

המפלת אור לשמונים ואחד. שילדה נקבה, לאור פ"א שהיתה ראויה למחר להביא כפרתה, הפילה (כריתות ז:). **בית שמאי פוטרין מקרבן.** מלידה ב', אע"ג דלאחר מלאת הוא, הואיל ולילה הוא ולא יצאה שעה ראויה לקרבן, דלילה מחוסר זמן קרבן הוא, דכתיב ביום צותו, הלכך לענין קרבן כתוך מלאת דמי (שם). **מאי שנא אור פ"א מיום פ"א.** דודאי חייבת (שם). **אם שיוה לו לטומאה.** שהרי אתם מודים שמשקיעת החמה של יום פ' כלו ימי טוהר שלה, ואם ראתה בליל פ"א טמאה (שם). **מה להלן לילה אחר היום.** דכתיב בתודה (ויקרא ז) לא יניח ממנו עד בקר, הא כל הלילה נאכל, אף כאן בשלמים תהא לילה אחר יום המחרת (זבחים נו:) **ת"ל כו' וממחרת והנותר עד יום,** גבי אכילה כתיב בקדושים תהיו, ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום, בעוד שהוא יום תאכלנו (שם). **יכול ישרף מיד.** לאור שלישי, הואיל ועבר זמן אכילתו (שם). **מה להלן.** בנאכלין ליום אחד, תיכף לאכילה שריפה. דכתיב גבי מילואים ואם יותר מבשר המילואים וגו' (שם). **אור של יום הכפורים.** ליל יום הכפורים (יומא פז:) ליל כניסתו (נדה ח:).

מוסף תוספות

א. לומר דאינו נשרף לאור שלישי. תוס' ר"פ. ב. דכי היכי דהתם לילה אחריהן ותיכף לאכילה שריפה, הכי נמי בשלמים. חי' הר"ן. שאין מביאין קדשים לבית הפסול. מהר"ם חלאוה. ועיין תוס' הרא"ש. ג. עד בקר של יום ג'. תוס' הרא"ש. ד. אם לא שרפו ביום. חי' הר"ן. ה. מה שאין כן המושב שמגעו שוה למשאו וטעון כיבוס בגדים. שם. ו. וכ"ש הכא דאיכא דינא בהדייהו. שם. ז. שהרי בזה קראו מרכב פי' כתב מרכב בהדיא בקרא. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

ועוד יש משנה אחרת כי אור אורתא הוא, דתנן בכריתות פ"א המפלת לאור שמונים ואחד ב"ש פוטרין מן הקרבן וב"ה מחייבין כו'. פירוש יולדת נקבה שטבלה אחר י"ד ושמשה ונתעברה והפילה לילי שמונים ואחד, כלומר שלמו פ' יום ימי טוהר, ובמוצאי פ' בלילה לילי יום פ"א הפילה, ב"ש פוטרין מן הקרבן על זה הנפל שהיו אומרים הקרבן שהיא מביאה על הלידה פוטר זה הנפל, שהרי ביום פ"א נתחייבה בקרבן הלידה וכל מה שהיה מקודם חיוב עליה אותו הקרבן פוטרם זה הקרבן. וב"ה אומרים לילי פ"א כיום פ"א הוא חשוב, הלא אם ראת דם לילי פ"א דם נידה הוא ולא דם טוהר, פירוש הנה הלילה והיום שוין לטומאה, כי ראייתה לילי פ"א וראייתה יום פ"א שוין לטומאה נדה היא בין ביום בין בלילה, כך אם הפילה לילי פ"א כאלו יום פ"א הפילה, וכשם שחייבת קרבן שני במפלת יום פ"א, כך חייבת קרבן שני המפלת לילי פ"א, ומדקאמרי ב"ה מאי שנא אור פ"א מיום פ"א ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. ועוד ת"ש דתניא יכול יהא זבח השלמים נאכל לאור שלישי ודין הוא וכו', ונסיב ליה תלמודא ת"ל והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף, לומר. ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה, ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. ואעפ"י כי פשוטה היא, מיהו אנו מפרשים ראשי דברים, התודה נאכלת בו ביום שנשחטת ובלילה והנותר בבקר נשרף, שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר דינה להאכל יום שנשחטה בו וכל הלילה, ובקר שהוא תכף לאכילתה, כלומר עכשיו כשנאסר באכילתה תהיה שרפתה, וזהו זבחים נאכלין ליום אחד, כך זבח השלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד, שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת, נאכלין בו ביום

רבינו חננאל (המשך)

שנשחטין ובלילה ומחר, וכיון שחשך נאסר באכילתן הייתי אומר ישרפו אותן (ה)[ב]לילה ותהא שריפתן תיכף לאיסור אכילתן, ת"ל והנותר ביום השלישי באש ישרף, ביום ישרף, ולא בלילה. ש"מ אור אורתא הוא ש"מ. ועוד ת"ש **אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה שחרית וכו'.** ועוד תא שמע דתנא דבי שמואל לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, ש"מ אור אורתא הוא שמע מינה. **ותנא דידן** אמאי קרי ללילה אור, ואמרינן לישנא מעליא, כלומר לא בעי למיתנא לילה שהוא חשך, אלא קראו לחשך אור, כגון הני דקרו לסמיא סגיא נהורא, וכדאמרינן אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות, שנאמר ומן הבהמה אשר איננה טהורה שהן י"ג אותיות, ואלו כתב הטמאה ה' אותיות היה די לו, ומפני מה הוסיף שמונה אותיות משום שלא להזכיר שם טומאה. ש"מ כי כן הדין להתרחק מכל דבר מגונה. ודברי רב פפא ורבינא ורב אחא כענין הזה ופשוטין הן. **בזב קראו מרכב,** שנאמר. וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא. ובאשה כתיב. וכל אשר תשב עליו יטמא. ומפני מה לא הזכיר באשה מרכב, שהמרכב הוא בפיסוק רגלים, והוא דרך גנאי באשה הזכרת פיסוק רגלים במקום שאפשר לו הדבר להזכירו בלשון שבח, אבל ברכיבת הגמל וכיוצא בו שהוא משום פחד שמתיראה לרכוב דרך ישיבה שלא תפול, אי אפשר שלא להזכיר רכיבה, אין עליו כלום.